

Langs de IJssel

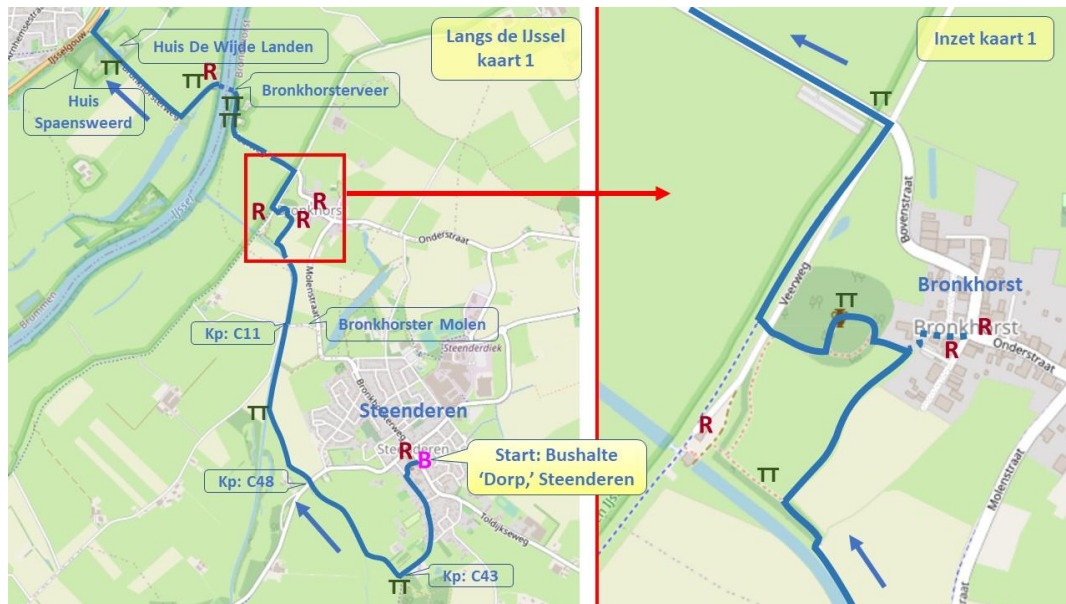
Auteur: Dolf Logemann

Lijnwandeling van Steenderen naar Zutphen

Deze wandeling laat je optimaal genieten van het uitzicht over wellicht de mooiste rivier van Nederland. Prachtige luchten, 's zomers mooie dijkvegetaties en 's winters talloze ganzen begeleiden je tocht. De route begint in het Achterhoekse 'patatdorp' Steenderen en loopt vervolgens via het buitengebied naar het pittoreske en historische stadje Bronkhorst, een van de kleinste stadjes van Nederland. Een veerpont zet je over naar de Brummense kant. De route volgt daarna eerst langdurig het fietspad over de Oude Bandijk met prachtige uitzichten over de IJssel en later over het uiterwaardenreservaat Cortenoevers. Vlak voor Zutphen steek je de IJssel opnieuw over bij de Cortenoeversbrug. Vervolgens loop je door de Stokebrandsweerd vlak langs het water van de rivier tot vrijwel aan de oude binnenstad van Zutphen. Het laatste stukje voert langs de prachtige Walburgiskerk en door diverse middeleeuwse straten naar het station. Je kunt de route ook in twee etappes lopen: van Steenderen naar station Brummen (7,7 km) en van station Brummen naar station Zutphen (12,8 km).

Hoogwater

Het laatste stuk, door de Stokebrandsweerd, stroomt bij hoog water onder. U kunt over de naastgelegen dijk verder. Bij extreem hoog water vaart de veerpont niet.

Routebeschrijving

NB. In deze routebeschrijving vermelden we - tussen haakjes - consequent de straatnamen, ook als die niet in het veld vermeld staan. Dit omdat deze behulpzaam kunnen zijn bij de oriëntatie op de kaart of bij het vragen naar de juiste weg.

1. Vanaf de bushalte klinkerpad langs de kerk, daarna links aanhouden naar de achterliggende straat (Dorpsstraat)
2. Bij de Dorpsstraat links. Dorpsstraat wordt verderop Landlustweg. Doorlopen tot voorbij de bebouwde kom van Steenderen
3. Bij knooppunt C43 rechtsaf, een graspad door een boomsingel, later langs een watergang. Dit pad aflopen tot aan een asfaltweg (J.F. Oltmansstraat). Op de hoek het paaltje van knooppunt C48
4. Oltmansstraat oversteken en aan de overzijde verder langs dezelfde watergang
5. Aan het eind rechtsaf bij een tweede, aanzienlijk bredere watergang (Grote Beek). Doorlopen tot aan de volgende asfaltweg (Spaensweertweg), nabij de Bronkhorster molen. Onderwijl een pad naar rechts negeren

Aan de Spaensweertweg lag vroeger het kasteel Spaensweert, eigendom van de familie Spaens. Ook aan de andere kant van de IJssel had de familie Spaens bezittingen, waaronder een tweede landhuis Spaensweerd (met een d). Dat huis bestaat nog, deze route loopt er bij punt 13 langs.

6. Spaensweertweg oversteken en verder langs dezelfde brede watergang
7. Na circa 400 m rechtsaf, via een trappetje in de struiken, een routepaaltje op de hoek. Hierna doorlopen tot aan een weiland afgezet met een meidoornhaag. Ga hier naar rechts
8. Aan het eind van de meidoornhaag linksaf, een pad met een kleine slagboom

Als je bij de meidoornhaag rechtdoor gaat kom je in het dorp Bronkhorst uit, met diverse horeca

9. In een splitsing rechtsaf en via een trap omhoog naar de oude slotheuvel van het vroegere kasteel Bronkhorst
10. Aan de andere zijde van de heuvel afdalen en vervolgens rechtsaf. Bij de volgende slagboom recht doorsteken naar de dijk
11. Op de dijk rechtsaf, vervolgens linksaf naar het Bronkhorster veer (Veerweg)
12. Met de veerpont naar de overkant
13. Aan de overzijde de asfaltweg volgen tot voorbij de landgoederen Spaensweerd (links) en De Wijde Landen (rechts)
14. Aan het eind van de weg, bij de dijk die de drukke N348 afschermt, rechtsaf
15. Bij het fietsknooppunt 37 rechtsaf, een fietspad over de Oude Bandijk langs de IJssel
16. Waar het fietspad bij een asfaltweg komt, rechtsaf via die asfaltweg (Piepenbeltweg)
17. Voorbij het bord van de rioolwaterzuivering 'Brummen' rechtsaf en daarna opnieuw verder via het fietspad over de Oude Bandijk

18. Dit pad over de dijk bijna 4 km volgen tot aan een klein gemaal 'Laag-Helbergen' met een zijkant in de vorm van een gele vlinder. Let op: voorbij de theetuin De Kronkelwaard is er een stukje klinkerweg, maar daarna wordt de dijk weer fietspad
19. Voorbij het vlindervormige gemaal rechts aanhouden, richting een grote brug over de IJssel (Cortenoeversebrug). Vóór die brug linksaf en via een trap omhoog
20. De IJssel via het fietspad van de Cortenoeversebrug oversteken
21. Aan de overzijde is de keuze: via een smal en steil onofficieel paadje naar beneden of rechtdoor via het fietspad en bij de eerste afslag rechtsaf. In beide gevallen kom je onderaan de brug uit
22. Onderaan de brug volg je het pad op de dijk in zuidelijke richting, dat is: van de brug af

Als de uiterwaard onder water staat volg je een alternatieve route. Zie achteraan deze routebeschrijving

23. Na 200 m rechtsaf, een onderdeel van een klompenpad. Dit graspad loopt langs een boomgaard en vervolgens met wat bochten naar de rand van de IJssel
24. Blijf de rand van de IJssel ruim 2 km volgen tot aan het gemaal 'Helbergen'
25. Het pad langs de IJssel buigt aan het eind naar het gemaal 'Helbergen'. Via een draaihekje verlaat je de uiterwaard. Je blijft echter onderaan de dijk lopen richting een enorme populier
26. Even voorbij de grote populier klim je omhoog en ga je verder over een betonnen paadje aan de rivierzijde van een keermuur, die versterkt is met metalen damwandplaten
27. Het pad langs de muur splitst zich even verderop. Hier links aanhouden, het graspaadje loopt even later over de oude kademuur en komt verderop uit bij de weg (Vischpoortstraat)
28. In dezelfde richting doorlopen. Voorbij de jachthaven linksaf richting de grote kerktoren (Walburgiskerk) en de binnenstad
29. Voor de kerk langs en rechtdoor (Lange Hofstraat)
30. Markt oversteken, rechtdoor (Korte Hofstraat) en in deze winkelstraat met de bocht mee naar rechts (Turfstraat)
31. Halverwege de Turfstraat door een poortje naar een voormalige kloostertuin (Rosmolensteeg)
32. Voorbij het volgende poortje links aanhouden, langs een grote snackbar richting de winkel van C&A. Links van deze winkel is de Stationsstraat, die eindigt bij het station Zutphen.

Alternatieve route bij hoogwater

. Ga bij punt 22 rechtsaf en vervolgens onder de brug door. Ga daarna met enkele slingers of door het gras naar het klinkerpad tussen de (voormalige) boerderij en de huizen. Dit pad leidt opnieuw naar de dijk

. Volg dit pad over de dijk tot voorbij het gemaal 'Helbergen'

. Aan het eind maakt dit pad een bocht naar rechts en eindigt bij een straat (Badhuisweg). Hier linksaf, daarna eerste voetpad linksaf, terug naar de dijk

. In dezelfde richting doorlopen tot voorbij de jachthaven. Ga verder bij punt 28 van de routebeschrijving hierboven.

Van Steenderen naar Station Brummen (7,7 km)

- . Volg de route tot en met punt 15, ga echter bij fietsknooppunt 37 rechtdoor
- . Aan het eind linksaf, via een viaduct onder de N348 door, daarna rechtdoor (Cortenoeverseweg)
- . Einde Cortenoeverseweg rechtsaf (Zutphensestraat), daarna eerste straat linksaf (Schoolstraat)
- . Einde Schoolstraat rechtdoor, een fietspad door een park (Tolzichtpad). Dit pad eindigt bij het station Brummen.

Van Station Brummen naar Station Zutphen (12,8 km)

- . Tegenover het station rechtdoor, een pad door een park (Tolzichtpad)
- . Aan het einde rechtdoor (Schoolstraat)
- . Einde Schoolstraat rechtsaf (Zutphensestraat), daarna eerste straat linksaf (Cortenoeverseweg)
- . Cortenoeverseweg aflopen tot voorbij het viaduct onder de N348
- . Voorbij het viaduct rechtsaf tot aan fietsknooppunt 37
- . Bij fietsknooppunt 37 linksaf, daarna verder volgens bovenstaande routebeschrijving vanaf punt 15.

Praktische informatie

Hoe er te komen

Deze route begint bij bushalte 'Dorp' in Steenderen en eindigt bij station Zutphen. Bushalte Dorp wordt bediend door lijn 82 (Zutphen - Doetinchem).

Horeca

- > In Steenderen bij het startpunt: Het Bronckhorster Proeflokaal. Open: woensdag t/m zondag vanaf 11 uur
- > In de dorpskern van Bronkhorst Het Wapen van Bronkhorst en De Gouden Leeuw
- > Op de dijk van de IJssel bij punt 10, net voorbij de Slotheuvel in Bronkhorst: Het Keukengemaal
- > Bij de veerpont aan de Brummense kant: Eethuis De Veerstoep. Open: woensdag t/m zondag in de periode van 1 april tot 1 november
- > Een 'rustpunt' bij zorgboerderij De Hank, langs het fietspad over de Oude Bandijk
- > Even verderop langs de Oude Bandijk: Theetuin De Kronkelwaard
- > In het centrum en bij het station van Zutphen

Inkorten

De route kan in twee etappes worden gelopen: van Steenderen naar Station Brummen (7,7 km) en van Station Brummen naar Zutphen (12,8 km). Voor de beschrijvingen daarvan: zie achteraan de routebeschrijving.

Percentage verhard-onverhard

63 procent verhard; de meeste delen daarvan fietspad met vaak voldoende ruimte om in de berm te lopen.

Achtergrondinformatie

Steenderen

Wie in Steenderen uit bus of auto stapt ruikt het gelijk: hier wordt patat gebakken! Waarschijnlijk ben je dan al de enorme frietfabriek van Aviko gepasseerd en heb je ook al van verre de stoompluim boven het dorp zien hangen. En het klopt: Aviko en Steenderen zijn sterk met elkaar verknoopt. Toch heeft Steenderen nog wel wat anders te bieden. Bijvoorbeeld de Remigiuskerk waar we de wandeling beginnen. De eerste vermelding van deze kerk stamt uit 1217. De kerk is vernoemd naar de heilige Remigius, een vroegchristelijke bisschop van Reims uit de 5e eeuw na Chr. De kerk brandde in 1782 af maar werd daarna herbouwd. Steenderen zelf telt circa 2.000 inwoners. Sinds 2005 is het geen zelfstandige gemeente meer. Het maakt tegenwoordig deel uit van de gemeente Bronckhorst (met ck!) waarvan het gemeentehuis in Hengelo Gld staat.

Bronckhorst

Het plaatsje Bronckhorst laat zich er graag op voorstaan het kleinste stadje van Nederland te zijn. Met iets minder dan 200 inwoners is het inderdaad klein. Stadsrechten kreeg het in de 14de eeuw. Bronckhorst is zelfs een tijd ommuurd geweest, met twee heuse stadspoorten. Maar het kleinste stadje is Bronckhorst zeker niet. In dit opzicht moet het bijvoorbeeld afleggen tegen een plaats als Eembrugge in de provincie Utrecht, dat ook stadsrechten heeft en dat maar 130 inwoners telt.

Het stadje Bronckhorst is ontstaan rond een inmiddels verdwenen kasteel, in de 10de eeuw gesticht door Gijsbert van Bronckhorst. Achter het dorp bevindt zich de kasteelheuvel, deze route gaat er overheen. De bannerheren van Bron(c)khorst vormden een van de machtigste familieclans binnen het Zutphense Kwartier van het Hertogdom Gelre. Het waren echte vechtersbazen die voortdurend in de clinch lagen met andere adellijke families in deze omgeving. Aan hun bewind kwam een einde, toen de Spanjaarden het stadje veroverden en het kasteel platbrandden.

Dijkverlegging en hoogwatergeul Cortenoever

De Piepenbeltweg is feitelijk een lage, brede dijk die bedoeld is om bij zeer hoog water de achterliggende polder onder te laten lopen. Daardoor daalt het waterpeil op de IJssel benedenstrooms met 35 cm. De polder maakt deel uit van het Ruimte voor de Rivier project Dijkverlegging Cortenoever. In dat kader is in 2016 landinwaarts een nieuwe dijk aangelegd en de oude dijk aan weerszijden van de rioolwaterzuivering verlaagd. De zuiveringsinstallatie zelf heeft rondom een stevige dijk gekregen. De verwachting is dat de nieuwe polder gemiddeld één keer in de 25 jaar onderstroomt. Tot dusver is dat nog niet gebeurd.

Het ontstaan van de IJssel

Het lijkt er misschien op alsof de IJssel altijd al door het IJsseldal heeft gestroomd, maar niets is minder waar. Er was al ruimschoots bewoning voordat de IJssel zich als een nieuwe Rijntak ontwikkelde. Rond het begin van de jaartelling stroomde er in het zuidelijke deel van het IJsseldal een andere rivier, de Berkel. Deze stroomde in omgekeerde richting, namelijk naar het zuiden. De Oude IJssel voegde zich daar ter hoogte van Doesburg bij. Samen stroomden ze bij Arnhem in de Rijn. Zutphen en Doesburg zijn dan ook niet langs de IJssel ontstaan, maar op rivierduinen langs de Berkel en de Oude IJssel. In het noordelijke deel van de IJsselvallei stroomde een aantal beken in noordelijke richting, te beginnen met de huidige Schipbeek (bij Deventer). De waterscheiding tussen beide stelsels lag ter hoogte van wat nu de Voorsterklei heet, bij Voorst dus. De IJsselvallei zelf is een relict van de voorlaatste ijstijd en een voormalige bedding van de oer-Rijn. De IJssel is uiteindelijk ontstaan als een doorbraak tussen beide bekenstelsels, vermoedelijk aan het eind van de 6e eeuw. De oorzaak ligt er in, dat de Berkelmonding, tussen Arnhem en Doesburg en later tussen Arnhem en Zutphen, bij hoge waterstanden in de Rijn steeds meer water ging bevatten. Het is niet onmogelijk dat daarin de waterhuishoudkundige maatregelen van de Romeinen een rol hebben gespeeld. Om hun noordelijke grens ('limes') te verdedigen stuwden zij bij het splitsingspunt van de Waal en de Neder-Rijn meer water dan natuurlijk naar de Neder-Rijn. Ten slotte brak de watervloed door de waterscheiding en de rivierduinen heen en baande het water zich een weg naar het noorden. Het duurde daarna zeker nog een aantal eeuwen voordat een duidelijke geul was gevormd die ook bevaarbaar was.

Landhuis Reuversweerd

Op het laatste deel van het fietspad langs de IJssel passeer je het landhuis Reuversweerd. Dat landhuis is een rijksmonument, in 1830 gebouwd in empirestijl. De voorlaatste eigenaar, J.G.W.H. baron van Sytzama, werd in de nadagen van de Tweede Wereldoorlog door de Duitse bezetter gefusilleerd. Bij de bevrijding van de IJsselstreek, in april 1945, liep ook het landhuis zelf aanzienlijke schade op. De zoon van de baron weigerde daarna om nog iets aan het pand te veranderen. Daardoor heeft het landhuis, gehavend en wel, bijna 75 jaar leeg gestaan. Zelfs de klok aan de buitenkant stond al die tijd stil. In de omgeving stond het bekend als een spookslot. Pas in 2019 is het verkocht en sindsdien is het door de nieuwe eigenaar weer in de oorspronkelijke staat hersteld. Daarmee blijft het landhuis gelukkig behouden voor de toekomst.

Zutphen, al 1.700 jaar bewoond

Zutphen is een van de oudste steden van Nederland. Al rond het jaar 300 streek een groep Chamaven, een Frankische stam, neer op een rivierduin nabij de rivier de Berkel. Zij waren niet de eerste bewoners in deze streek, maar sinds die tijd is er altijd bewoning geweest in wat later de plaats Zutphen zou worden. Daarmee is Zutphen bijna 500 jaar ouder dan bijvoorbeeld Deventer en bijna 900 jaar ouder dan Amsterdam, toch ook oude steden. Zoals hiervoor al beschreven bestond in die tijd de IJssel nog niet. De Berkel stroomde in die tijd een oud Rijndal in zuidelijke richting. In 882, de Rijn was nu wel in noordelijke richting doorgebroken, plunderden de Vikingen de kleine Frankische nederzetting die inmiddels was uitgegroeid tot het bestuurscentrum van de graven van Hamaland. Het bijzondere daarvan is dat van die aanval concrete sporen zijn teruggevonden. Bij de opgravingen voor het nieuwe stadhuis werden rond de laatste millenniumwissel een vrouw en twee kinderen gevonden: door zwaardslagen vermoord

en onbegraven weggeworpen in de restanten van hun hutten. Na die aanval werd de nederzetting opnieuw opgebouwd, maar nu met een ringwalburcht, een gracht en palenrijen ter verdediging. In het midden werd een houten hof gebouwd, de residentie van de Graven van Hamaland. Wie de kaart van het centrum bestudeert herkent nog steeds het ronde patroon in de straten en marktplainen van het centrum. Het huidige langgerekte, halfronde marktplaats ontstond toen de ringwal werd vervangen door een stadsmuur. Die muur werd iets noordelijker aangelegd, waardoor ook een tweede Grafelijke hof werd ingesloten, het latere Dominicanenklooster met de bijbehorende Broederkerk, nu de openbare bibliotheek. Lange tijd bestond Zutphen uit drie aaneengesloten, maar apart ommuurde gedeelten: het oude centrum, de Nieuwstad en de Spitaalstad. Waar de huizen in oorsprong van hout waren, werden deze in de 12e en 13e eeuw vervangen door stenen. In het oude centrum van Zutphen zijn nog tientallen panden met een bouwgeschiedenis die tot die tijd teruggaat, al zijn de meeste voorgevels van na die tijd.

In de 11e eeuw ontwikkelde Zutphen zich tot een belangrijk administratief centrum. Aan de 's-Gravenhof, het plein tegenover de grote Walburgiskerk, werd het houten grafelijke paleisje vervangen door een tufstenen palts. In dit voor die tijd enorme stenen gebouw bevond zich een grote aula waar de vorsten van die tijd dineerden, recht spraken en regeerden op hun inspectiereizen over hun uitgestrekte grondbezit. In dezelfde tijd ontstond aan de overkant van het plein een kapel. Deze werd in de jaren erna uitgebouwd tot de Walburgiskerk, genoemd naar een Engelse abdis en evangelieprediker. In deze kerk bevindt zich één van de drie nog bestaande librijeën in Europa, waar talloze oude middeleeuwse kerkboeken aan kettingen liggen. Zutphen was lange tijd de residentie van het Graafschap Zutphen, door inhuwelijking verbonden met het Graafschap Gelre. Zutphen was in de Middeleeuwen bovendien zeer actief in de Rijnhandel op Keulen en in de Hanze. Vooral in de 14e eeuw bloeide de economie. Aan het eind van de 15e eeuw zakte de handel om verschillende redenen in, onder meer omdat de IJssel verzandde. De 16e en 17e eeuw bezorgden Zutphen vooral armoede en narigheid. Geen enkele oorlog ging het plaatsje voorbij en elke keer werd er zware strijd geleverd. Pas in de 18e eeuw keerde de rust weer. Zutphen heeft nu veel meer een regionale functie, met - tot op de dag van vandaag - een belangrijke rol als centrum van de rechtspraak. Rijkdom werd vooral vergaard in de landbouw en de bosbouw. Vermogende lieden exploiteerden hun landgoederen in de omgeving van Zutphen en bouwden hun majestueuze winterverblijven in de stad. Zutphen ontwikkelde zich pas laat tot een industrieel centrum. Nu ook dat voor een belangrijk deel verleden tijd is, komt de werkgelegenheid vooral uit de zorgsector en de zakelijke dienstverlening. Vanwege de goede treinverbindingen werken ook veel Zutphenaren in Arnhem, Deventer of Apeldoorn. Wat rest is een eeuwenoud, gezellig centrum met maar liefst meer dan 900 monumenten en een prachtig achterland.

4

Neem een abonnement!
Meer dan 1500 wandelkaarten

voor slechts

€ 13,50